

การถ่ายทอดเทคโนโลยีและการพัฒนาเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย โดยผ่านกระบวนการกรุ่ม : กรณีกลุ่มผู้ปลูกสับปะรด บ้านเจริญชัย จังหวัดหนองคาย

**Technology transfer and development of low income farmers using
group process : case of a group of pineapple growers at Ban Charoenchai, Changwat Nong Kai**

ธีรวรรณ อุณทรานนท์^{1/} และ เดชา พากุช^{2/}

Abstract

The method used to help low-income farmers in accepting technology transfer is group process which creates the experience of learning together and participating in decision making. This method uses the bottom up approach which should be effective in getting farmers to be self-sufficient. Steps involved in the group process are: 1) find target person using the principle of community analysis; 2) problem analysis; 3) group problems and requirements into categories; 4) analysis of possibility of requirements and then stimulate the target people to participate in discussion which aims to satisfy their own needs; 5) transfer individual technology; and 6) technology management.

The group of pineapple growers was chosen because there has already been an analysis of possibility of farmers demand. Pineapple can bring higher income than dry season rice crop because of the high yield of pineapple, its good price and stable market demand. It is therefore possible to stimulate the target group so that their needs can be met. However there are still a number of limitations in the development of low-income farmers. The group process is an approach which can help achieve this. In this group process there must be staff from outside organization who can stimulate farmers in learning and solving the problem themselves. Staff must be involved in all steps: 1) group preparation, 2) learning stage, and 3) group activities.

บทคัดย่อ

รายงานวิจัยนี้มุ่งเสนอถึงวิธีการพัฒนาเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย ในการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยผ่านกระบวนการกรุ่ม เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการพัฒนาจากเนื้องล่างสู่เนื้องบน อันจะส่งผลให้เกษตรกรพึ่งตนเองได้ในที่สุด วิธีการดังกล่าวมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้ 1) ทابูคอลเป้าหมายตามหลักการวิเคราะห์ชุมชน 2) วิเคราะห์สภาพปัญหา 3) จัดหมวดหมู่ปัญหาและความต้องการ 4) วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของความต้องการ แล้วกระดุ้นให้บุคคล เป้าหมายร่วมปรึกษาหารือ เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของพวกราช ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ 5) ถ่ายทอดเทคโนโลยีและภาระ 6) เทคโนโลยีและการจัดการ เป็นสิ่งที่ควบคู่กันไป

^{1/} ฝ่ายวิชาการสำนักงานเกษตรจังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองคาย

^{2/} สำนักงานเกษตรอำเภอโพนพิสัย อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย

กลุ่มผู้ปลูกสับปะรด เลือกกิจกรรมนี้ เพราะเจ้าหน้าที่ได้นำความต้องการของเกษตรกรเป้าหมายมาวิเคราะห์ความเป็นไปได้แล้ว เนื่องจากสับปะรดเป็นพืชที่ทำรายได้ตีกันข้าวนานั้น เพราะผลผลิตสูงประกอบกับราคาติด มีตลาดแน่นอน จึงกระตุ้นบุคคลกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ตอบสนองความต้องการ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยนั้นมีข้อจำกัดหลายด้าน ดังนั้นการที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาได้นั้น กระบวนการการกลุ่มเป็นแนวทางหนึ่ง โดยเจ้าหน้าที่จะเข้าไปเป็นผู้กระตุ้นเกษตรกรให้เรียนรู้และแก้ปัญหาเองดังแต่ 1) ขั้นตอนการเตรียมกลุ่ม 2) ขั้นตอนกลุ่มเรียนรู้ และ 3) ขั้นตอนกลุ่มกิจกรรม

1. กำนัน

การพัฒนาชนบทในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา โดยอาศัยแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 ถึง 5 นั้น เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า ผลการพัฒนาส่วนใหญ่ยังไม่ถึงมือคนยากจน ในชนบทอย่างแท้จริง การพัฒนาดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์สำหรับกลุ่มคนที่มีฐานะดี หรือมีความพร้อมอยู่แล้ว ซึ่งถือว่ามีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นในชนบท ดังนั้นยิ่งพัฒนาดูเหมือนจะยิ่งเพิ่มช่องว่างระหว่างผู้มีฐานะดีและคนยากจนให้ห่างออกไปมากยิ่งขึ้น

ในด้านการพัฒนาทางการเกษตรที่ผ่านมา ก็เช่นกัน ส่วนใหญ่มุ่งไปที่การเพิ่มผลผลิตโดยอาศัยเทคโนโลยีเป็นสำคัญ เทคโนโลยีที่ถ่ายทอดออกไปก็มักเป็นผลมาจากการค้นคว้าทดลองจากสถานีทดลอง และวิจัยต่างๆ ซึ่งมีสภาพแวดล้อมและการจัดการอย่างสมบูรณ์ จึงส่งผลให้เทคโนโลยีที่ผลิตขึ้นมาดันเป็นเทคโนโลยีระดับสูงกว่าคือ ถ้าจะให้เทคโนโลยีดังกล่าวเกิดประโยชน์ในการผลิตสูงสุดก็ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขและรายละเอียดปลีกย่อยหลายอย่าง หากที่เป็นข้อจำกัดของเทคโนโลยีที่ไม่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคน ส่วนใหญ่โดยเฉพาะเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย ซึ่งเป็นผู้ที่มีข้อจำกัดเฉพาะตัวหลายอย่าง เช่นกัน

กระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ผ่านมาไม่ว่าจะเป็นการถ่ายทอดเป็นรายบุคคล รายกลุ่ม หรือระดับมวลชนก็ตาม มักจะให้ความสำคัญไปที่ตัวความรู้หรือเทคโนโลยีมากกว่าตัวผู้รับเทคโนโลยี ไม่คำนึงว่าเกษตรกรเหล่านี้จะมีความพร้อมที่จะรับเทคโนโลยีหรือไม่ ผลการถ่ายทอดดังกล่าวจึงมีเกษตรกรเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ได้รับประโยชน์

จากปัญหาต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น กรมส่งเสริมการเกษตร โดยกองแผนงานและโครงการพิเศษได้ร่วมกับรัฐบาลเนเธอร์แลนด์ จัดทำโครงการน่าร่องขึ้นโครงการหนึ่งซึ่ง “โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการพัฒนา” เพื่อหาแนวทางพัฒนาเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย และจังหวัดหนองคายเป็น 1 ใน 4 จังหวัดของพื้นที่ดำเนินงานของโครงการดังกล่าว

หลังจากดำเนินการตามแนวทางของโครงการมาตั้งแต่ปลายปี 2529 จนกระทั่งปัจจุบัน จังหวัดหนองคายได้มีการพัฒนาเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยอุปกรณ์ในรูปของกลุ่มกิจกรรมหลายกลุ่ม และกลุ่มที่จะเสนอในบทความนี้คือ “กลุ่มผู้ปลูกสับปะรดบ้านเจริญชัย” อำเภอโพนพิสัย

2. การผลิตสับปะรดในจังหวัดหนองคาย

ก่อนที่จะลงไปในรายละเอียดของกลุ่มผู้ปลูกสับปะรดบ้านเจริญชัย คร่าวๆ เสนอภาพการผลิตสับปะรดของจังหวัดให้ทราบอย่างกว้างๆ ตั้งแต่ระดับจังหวัด อําเภอ และตำบล ซึ่งจะแสดงให้เห็นสภาพการผลิตและปัญหาต่างๆ พoSangkhap

2.1 การปลูกสับปะรดของจังหวัดหนองคาย

ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศส่องอกสับปะรดเป็นอันดับหนึ่ง และก็มีพื้นที่ปลูกทุกภาคแต่จะหาจำเพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพในการผลิตให้คุณภาพสูงนั้นเป็นเรื่องลำบากที่จะเน้นที่จุดใดจุดหนึ่งเนื่องจากมีวัตถุประสงค์ในการผลิตที่แตกต่างกัน เช่น จังหวัดภูเก็ต ภาคใต้ ผลิตเพื่อปริโภคสดเช่นเดียวกับภาคเหนือที่จังหวัดลำปาง ส่วนภาคตะวันออกจังหวัดระยอง ชลบุรี หรือที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นการผลิตเพื่อขายส่งในประเทศตัวเอง (กรุงป้อง) จะค่าน้ำถังบ้มีความหลากหลายผลเท่านั้น ในขณะที่จังหวัดหนองคายผลิตสับปะรดได้มีคุณภาพดีที่สุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นที่ยอมรับของจังหวัดใกล้เคียง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทุกพื้นที่ในจังหวัดจะผลิตสับปะรดได้คุณภาพดีเหมือนกัน มีเพียงบางจุดเท่านั้นซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีปัจจัยหลายอย่างที่เป็นตัวควบคุมเรื่องคุณภาพของสับปะรด เช่น ประภากลาง ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ปริมาณน้ำฝน และการกระจายตัวน้ำฝน พันธุ์ที่เหมาะสมตลอดจนการใช้ปุ๋ยและดูแลเอาใจใส่ โดยเฉพาะชนิดของดิน แม้จะเป็นชนิดเดียวกัน และใช้พันธุ์สับปะรดเหมือนกัน แต่อยู่กันคนละเขตพื้นที่ของจังหวัดก็ไม่แน่ใจว่าจะได้ผลผลิตที่มีรีสชาดเหมือนกัน และที่สำคัญต้นทุนค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับพืชไร่อื่น ๆ จังหวัดหนองคายมีสับปะรดที่มีคุณภาพดีที่สุดที่อ้านาโนพินพิสัย รองมาคืออ้านาอโครี-เชียงใหม่ เขตอ้านาอื่นจะมีคุณภาพรองลงมาจากการเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้ว

ปัจจุบันจังหวัดหนองคายมีพื้นที่ปลูกสับปะรดรวมทั้งสิ้น 6,781 ไร่ แยกเป็นรายอำเภอได้ดังนี้

1) อ.โพนพิสัย	5,149	ไร่	2) อ.ศรีเชียงใหม่	1,170	ไร่
3) อ.บึงกาฬ	176	ไร่	4) อ.เซغا	120	ไร่
5) อ.โขพิสัย	76	ไร่	6) อ.ปากคาด	30	ไร่
7) อ.พรเจริญ	30	ไร่	8) อ.บึงโงงหงส์	30	ไร่

อำเภอที่ปลูกสับปะรดมากที่สุดของจังหวัดคือ อ้านาโนพินพิสัย ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดของสภาพการผลิตและปัญหาในตอนต่อไป

1) ประวัติการนำสับปะรดเข้ามาปลูกในจังหวัดหนองคาย สับปะรดเป็นพืชท้องถิ่นที่มีและเกิดขึ้นในจังหวัดหนองคายทั่วทุกตำบล อ้านาอูญแล้ว เพราะนอกจากจะใช้รับประทานเป็นผลไม้ อาหารว่างยังนำมาใช้ประกอบพิธีศาสนาบางท้องที่ และใช้เป็นสมุนไพรจึงไม่มองว่าสับปะรดเป็นพืชใหม่ที่ต้องนำต้นเดิน แต่การปลูกอาจจะดึงใจหรือไม่ตั้งใจดังกล่าวก็ยังสามารถทำให้สับปะรดให้ผลผลิตได้ และสามารถแพร่พันธุ์ได้ดี ฉะนั้นจึงไม้อาจบ่งบอกปี พ.ศ. ที่เกิดมีพืชชนิดนี้ในจังหวัดหนองคายได้ แต่การนำพันธุ์สับปะรดพันธุ์ใหม่เข้ามานั้น สันนิษฐานได้ ๓ กรณี ก็พอจะมีเค้าโครงปรากฏชัดเจนคือ

1.1) การย้ายถิ่นและการแสวงหาแหล่งที่ทำการเป็นอาชีพของเกษตรกร

- (1) การไปประกอบอาชีพต่างถิ่น เป็นบางฤดูก็ที่เสร็จจากงานอาชีพในเขตนี้ที่ทำกันเป็นปกติ ช่วงในฤดูหลังทำนาและหลังเก็บเกี่ยวฤดูแล้ง แล้วกลับถิ่นฐานจึงได้นำพันธุ์สับปะรดพันธุ์ใหม่กลับมาปลูกและขยายพันธุ์ไปในปัจจุบัน
- (2) การไปประกอบอาชีพต่างถิ่นทางราชการด้วยเหตุเช่น ย้ายครอบครัว เป็นลูกสะใภ้ เป็นลูกเชย ตลอดจนไปเพื่อการศึกษา หากมีโอกาสกลับมาเยี่ยมถิ่นฐานภูมิลำเนา หรือ

จากการไปเยี่ยมผู้ชาวพื้นในฐานะผู้ติดก็มีส่วนนำอาชันธุ์สับประดกลับมาปลูกและขยายพันธุ์ในปัจจุบัน

- 1.2) การกระจายการปลูกของอุตสาหกรรมภูมิภาคของทางราชการ เช่น นิคมปลูกของน้ำที่เดินทางพันธุ์พืชจากภาคอื่นเข้ามาขยายพันธุ์และกระจายพันธุ์ไปสู่เกษตรกรภายในนิคม
- 1.3) เกษตรกรได้รับข่าวสารและมีประสบการณ์จากคนเดิมหรือที่อื่นจังหวัดต้องการสืบสืบทอดพันธุ์

จากข้อ 1.1) ไม่สามารถบ่งบอกปี พ.ศ. ที่ซัดเจนได้

ข้อ 1.3) สับประดพันธุ์ใหม่หรือพันธุ์ที่ผลิตเพื่อการค้าประเภทบริโภคเริ่มมีผลผลิตทะยอยออกจำหน่ายตามฤดูกาล มิถุนายน - กรกฎาคม ที่พอมองเป็นการค้ามีรูปร่างซัดเจนขึ้นเริ่มปี 2524 เป็นต้นมา

2) แหล่งพันธุ์

- 2.1 อินทรีย์หรือเทพรส มาจากเขตจังหวัดภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี ระยอง
- 2.2 ปัตตาเวีย มาจากเขตจังหวัดภาคกลางตอนใต้ จังหวัดประจวบคีรีขันธุ์ เพชรบุรี ราษฎร์แห่งพันธุ์เมื่อปี 2520-2522 หน่อละ 20-30 莖/ต้น (ไม่รวมค่าขนส่ง) ปัจจุบันราคาหน่อพันธุ์ละ 80-100 莖/ต้น

3) พันธุ์ที่ใช้

- 3.1) ปัตตาเวีย 90% ผลโต ตาเล็ก สีเขียว เมื่อแก่สุกเก็บได้นาน
- 3.2) อินทรีย์หรือเทพรส 10% ผลขนาดกลาง ตาตื้น มีสีเหลืองบริเวณติดกับก้านผลลักษณะที่ดีน จะปลูกเป็นสวนในพื้นที่ป่าลึกสร้างบ้านเป็นสวนมาก พื้นที่ลาดเอียงลงสู่ห้องน้ำไม่มีปัญหาเรื่องน้ำแข็ง เนื้อดินส่วนใหญ่ร่วนปนทรายและระบายน้ำดี

4) ราคาจำหน่าย

- 4.1) อดีตจำหน่ายปลีกระหว่าง 1-2 บาท/ผล
- 4.2) จำหน่ายเป็นกิโลกรัม ในปัจจุบัน 1.75-2.50 บาท/กก.
- 4.3) การจำหน่ายเป็นสวน/ฤดูผลผลิต
- 4.4) ผลผลิตแปรรูป 40 บาท/กก.

5) การตลาด

- 5.1) การจำหน่ายปลีกในไร่สวน ริมถนน
- 5.2) การจำหน่ายส่งเป็นตัน โดยพ่อค้ามารับซื้อเอง
- 5.3) การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปแล้ว

6) การแปรรูป

มีการแปรรูปสับประดที่ไม่ได้ขนาด มีต้นน้ำที่เป็นสับประดกวน เก็บได้นานและจำหน่ายได้ถึง 40 บาท/กก.

7)-ปัญหา

- 7.1) เรื่องโรคบางชนิดยังไม่ทราบสาเหตุที่แท้จริงคือ อาการเนื้อผลลวก คล้ายถูกน้ำร้อนแต่ไม่

เป็นปัญหามากนัก จะเกิดกับสวนที่ใช้ยอร์โมนเร่งบังคับดอกผิดอัตรา โดยที่นำผลน้ำมานาประรูปเป็นสับปะรดกานได้ แต่จะเกิดปัญหาตามมา ก็คือ ไม่ทราบว่าผลใดมีลักษณะอาการดังกล่าวจากบวกเปลือกดูหรือจากน้ำยาปลีกรับประทานทันทีถึงจะรู้ได้ ถ้าจาน่ายเป็นคันรถแล้วไม่มีโอกาสสรุจทำให้เสียชื่อเสียงภายหลัง

- 7.2) พื้นที่ปลูกสับปะรดชนิโกคส้มจ้าวัดในบางพื้นที่เท่านั้น การผลิตจึงยังไม่พอเพียงแก่ตลาดได้ นอกจากจะมีโรงงานแปรรูปสับปะรดจะบ่อเกิดขึ้นก็จะหมดปัญหานี้
- 7.3) การรื้อสวนเดิมและสร้างสวนใหม่ยังต้องใช้ทุนสูง จะลำบากแก่เกษตรกรชั้นเล็ก เพราะสับปะรดอายุ 5-6 ปี จะทรุดโทรมมากต้องรื้อสวนใหม่

2.2 การปลูกสับปะรดของอ่ำเภอโพนพิสัย

อ่ำเภอโพนพิสัยมีพืชเศรษฐกิจที่สามารถทำรายได้ให้กับอ่ำเภอยุทธalyanid ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ปอ หม่อนใหม่ แตงร้าน มะเขือเทศ นอกจากนี้ยังมีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งคือ สับปะรด ทั้งนี้ อ่ำเภอโพนพิสัยเป็นอ่ำเภอที่มีพื้นที่ปลูกสับปะรดมากที่สุดในจังหวัดคือ มากถึง 5,149 ไร่ และพื้นที่ปลูกสวนใหญ่ในเขต 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลรัตนนาปี และตำบลโพนแพง สับปะรดเป็นพืชที่ปลูกง่าย และยังสามารถทำรายได้ให้แก่เกษตรกรในเขต 2 ตำบลเป็นจำนวนมาก

พื้นที่ปลูกสับปะรดของอ่ำเภอโพนพิสัย แยกเป็นรายตำบลได้ดังนี้

1) ตำบลรัตนนาปี	3,446 ไร่	2) ตำบลโพนแพง	1,402 ไร่	3) ตำบลบ้านต้อน	82 ไร่
4) ตำบลพระบาทนาสิงห์	60 ไร่	5) ตำบลลก敦บง	48 ไร่	6) ตำบลนาหันไช	40 ไร่
7) ตำบลลุมพล	30 ไร่	8) ตำบลนาหนัง	15 ไร่	9) ตำบลลุมชุมช้าง	11 ไร่
10) ตำบลหุงหลวง	8 ไร่	11) ตำบลโพธี	7 ไร่		

สาเหตุที่ มีการปลูกสับปะรดมากในเขต 2 ตำบล ได้แก่

1) เกษตรกรเริ่มปลูกสับปะรดครั้งแรกที่บ้านหนองคอน ตำบลโพนแพง ต่อมากเกษตรกรบ้านหนองคอนได้เข้ามาปลูกในเขตตำบลรัตนนาปี เพาะต่ำบลรัตนนาปีมีพื้นที่ว่างเปล่ามาก จึงทำให้พื้นที่ปลูกสับปะรดต่ำบลรัตนนาปีมีมากกว่าต่ำบลโพนแพง

2) ชุดต้นหัน 2 ต่ำบลเป็นชุดต้นเดียวกัน เพราะเป็นเขตติดต่อกัน ส่วนสภาพอากาศหรือปริมาณน้ำฝนไม่แตกต่างจากต่ำบลอื่น ๆ

3) มีพ่อค้ามารับซื้ออยู่ในเขต 2 ตำบลตลอดปี เพาะพ่อค้ารู้จักจากการประชาสัมพันธ์งานวันสับปะรดล้านนา ซึ่งสำนักงานเกษตรจังหวัดหนองคายจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี นับตั้งแต่ปี 2529 เป็นต้นมา

1) ประวัติการนำสับปะรดเข้ามาปลูกในอ่ำเภอโพนพิสัย อ่ำเภอโพนพิสัยได้มีการนำสับปะรดเข้ามาปลูกครั้งแรก เมื่อประมาณ พ.ศ.2517 โดยนายประจวบ เทศกิบาล ผู้ปักครองนิคมสร้างตนเองอ่ำเภอโพนพิสัย เป็นผู้นำสับปะรดพันธุ์ปีตตาเรียมาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยนั่นเริ่นได้จากจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มายังจังหวัดหนองคาย และได้นำลงเรือจากจังหวัดหนองคาย มาขึ้นที่ที่ทำการนิคมสร้าง

พนเองอ่าาโหนพิสัย บ.เมืองจัน ต.โพนแพง อ.โพนพิสัย จ.หนองคาย เมื่อมาถึงที่ทำการนิคมสร้างตนเอง อ่าาโหนพิสัย จึงได้จ่ายให้สมาชิกนิคมอ่าาโหนพิสัยรายละ 10-20 หน่อ สมาชิกนิคมโพนพิสัยที่ได้มาปลูกคนแรกคือ นายมอย บ.หนองคอน ต.โพนแพง อ.โพนพิสัย จ.หนองคาย การปลูกของเกษตรกรในระยะแรก ๆ มุ่งปลูกไว้เพื่อบริโภคเท่านั้น วิธีการปลูกใช้วิธีปลูกตามธรรมชาติ แต่ผลผลิตก่อนข้างสูงเนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของดินมีมาก

ต่อมาปี 2523 เริ่มมีพ่อค้ามารับซื้อ จึงได้มีการขยายพื้นที่ปลูกออกไปสู่ต่าง ๆ ในเขตอ่าาโหนพิสัย ในระยะนี้ได้มีการนำปุ๋ยเคมีและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ จนกระทั่งปี พ.ศ.2529 จังหวัดหนองคายได้จัดงานสับปะรดฉลองวันขึ้น และได้มีการจัดทำแปลงสาธิตและจัดแสดงนิทรรศการเรื่องการใช้สารเคมีบังคับสับปะรดให้ออกดอกก่อนกำหนด เกษตรกรจึงได้รู้จักการบังคับสับปะรดให้ออกดอกก่อนฤดูกาล ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ปัจจุบันสับปะรดเป็นพืชเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่งที่ทำรายได้ให้กับเกษตรกรโพนพิสัยเป็นจำนวนมาก

2) สภาพการผลิตสับปะรด เดิมเกษตรกรปลูกสับปะรดเพียงฤดูเดียวเฉพาะปลายฤดูฝนเท่านั้น ต่อมาเกษตรกรมีความรู้และประสบการณ์มากขึ้นจึงสามารถปลูกได้ตลอดปี เช่น รู้จักการใช้สารเคมีป้องกันโรคโコンเน่า ปลูกฤดูฝนจะปลูกต้นเพื่อไม่ให้ดินห่วงมอด ในขณะที่ฝนตกหรือดเลือกหน่อที่พอเหมาะสมเพื่อไม่ให้ดินห่วงมอดได้

- 2.1) การขยายพันธุ์ เกษตรกรนิยมใช้หัน่อสับปะรดในการขยายพันธุ์ เพราะให้ผลผลิตเร็วกว่า การใช้ตะเกียงซึ่งการใช้หันօจะใช้ระยะเวลา 12-14 เดือน ก็สามารถเก็บผลผลิตได้ แต่ถ้าใช้ตะเกียงจะใช้เวลาประมาณ 20-24 เดือน
- 2.2) ระยะปลูก ระยะปลูกที่เกษตรกรนิยมปลูกได้แก่ ระยะ 50×50 ซม. หรือ 50×60 ซม. ซึ่งเป็นระยะค่อนข้างทั่งเพาะปลูกต้องการให้ผลสับปะรดโต เนื่องจากเป็นสับปะรดรับประทานผลสุก
- 2.3) ปุ๋ย เกษตรกรส่วนใหญ่ยังใช้ปุ๋ยไม่ถูกสูตร ได้แก่ สูตร 20-0-0 ซึ่งยังเห็นว่าราคาถูกดี การใช้ปุ๋ยสูตรนี้พบว่า ทำให้เป็นโรคแกนได้ ถ้าหากเปลี่ยนสูตรปุ๋ยสูตร 15-15-15 พนก้าสับปะรดไม่เป็นโรคแกน และพบว่าสับปะรดมีรสหวานตั้งแต่ให้ผลผลิตปีแรก
- 2.4) การใช้สารเร่ง การบังคับให้สับปะรดออกดอกก่อนกำหนด ได้เริ่มมีการใช้สารอีเทอรอลเร่งสับปะรดตั้งแต่ปี 2529 เดิมเกษตรกรไม่ยอมให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมใช้แปลงสับปะรดสาธิต เพราะกลัวผลลัพธ์สับปะรดแตก ต่อมาได้มีเกษตรกรรายหนึ่งยอมให้ทดสอบและได้ผล จึงทำให้เกษตรกรเริ่มรู้จักการใช้สารเร่งตั้งแต่นั้นมา แต่ถึงอย่างไรเกษตรกรส่วนใหญ่ยังปล่อยให้สับปะรดออกตามฤดูกาล เพราะสับปะรดได้น้ำหนักดี และไม่ต้องเสียต่อสภาพดินฟ้าอากาศ
- 2.5) การเก็บเกี่ยว เกษตรกรเก็บเกี่ยวสับปะรดทุกเดือน ถ้าเป็นนอกฤดูกาลสับปะรดจะน้อย - ถ้าเป็นในฤดูกาลผลผลิตจะมาก (พค.-กค.) ส่วนผลผลิตที่เกษตรกรได้รับเมื่อคิดเฉลี่ยแล้วเกษตรกรจะได้ผลผลิตเฉลี่ย 7,000 กก./ไร่

3) ราคางานบ้านที่ผ่านมา

มค. - มีค.	กิโลกรัมละ	1.70 บาท
เมย. - กาง พค.	กิโลกรัมละ	2-2.50 บาท
กาง พค. - กค.	กิโลกรัมละ	1.50-1.60 บาท
สค. - กย.	กิโลกรัมละ	2-2.50 บาท
ตค. - ธค.	กิโลกรัมละ	2 บาท

4) ปัญหา

4.1) ด้านการผลิต

- ต้นทุนการผลิตค่อนข้างสูง เช่น พันธุ์ ปุ๋ย สารเคมี และ ค่าเตรียมดิน มีราคาแพง
- โรคระบาดของสับปะรด บางฤดูกาลจะระบาดค่อนข้างสูง การป้องกันและกำจัดไม่ค่อยได้ผลเท่าที่ควร เช่น โรคแกนด่า และโรคบ้าจุก

4.2) ด้านการตลาด

- ราคากลางสับปะรดไม่ค่อยแน่นอน เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ผลิตสับปะรดออกสู่ตลาด ในฤดูกาลเดียวกัน ทำให้ขายผลผลิตต่ำราคากู้
- เกษตรกรยังไม่รู้จักการจัดการทางด้านการตลาด เช่น การรวมกลุ่มเพื่อกำหนดราราคาร่วมกัน หรือการใช้สารเร่งให้ผลผลิตออกนอกฤดูกาลจะได้ราคากึ่กว่า

4.3) ด้านการแปรรูป

- เกษตรกรยังไม่รู้จักวิธีการแปรรูปหลาย ๆ วิธี จะมีเฉพาะการกวนเท่านั้น
- การแปรรูป การกวนยังไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควร
- การกวนยังไม่ผลิตกันมาก เพราะมีปัญหาทางด้านการตลาด

3. แนวคิดในการพัฒนาเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย

สิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจร่วมกันก่อนคือ โครงการเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย และการพัฒนาคืออะไร

3.1 เกษตรกรผู้มีรายได้น้อย

หมายถึงเกษตรกรที่มีสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ด้อยกว่าเกษตรกรโดยทั่วไปในชุมชนนั้น ๆ ไม่ว่าจะมองในแง่กายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจหรือสังคมก็ตาม

สภาพทางกายภาพคือ บ้านเรือนที่อยู่อาศัย ไม่คงทนถาวร ค่อนข้างเล็ก การถือครองที่ดินน้อย หรือไม่มีเลย คุณภาพของที่ดินก็ค่อนข้างต่ำ

ในด้านชีวภาพ หมายถึงการใช้ทรัพยากรที่ดินในการผลิตก็ค่อนข้างต่ำกว่าเกษตรกรทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการใช้พันธุ์หรือเทคโนโลยีอื่น ๆ

ด้านเศรษฐกิจ บังชัดแล้วว่าเป็นผู้มีรายได้น้อย นอกจากนี้มักมีหนี้สินรุนแรง ยากแก่การปลดปล่อย ด้านสังคม มักต้องการศึกษา ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

จากสภาพการณ์ดังกล่าวจะเห็นว่าโอกาสที่เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยจะได้รับการพัฒนานั้นมีน้อยมากหรือแทบไม่มีเลย แต่แนวคิดในการพัฒนาแบบใหม่มีความคิดว่า “เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยมีศักยภาพ

ที่จะพัฒนาตัวเองได้” เพียงแต่ว่าเข้าเหล่านี้มีข้อจำกัดบางประการ หากนักพัฒนาได้ศึกษาข้อจำกัดดังกล่าว แล้วช่วยแก้ไขข้อจำกัดและกระตุนให้เข้าเกิดจิตสำนึก เข้าก็จะพัฒนาตัวเองได้ในที่สุด

3.2 การพัฒนาคืออะไร

การพัฒนาในความหมายกว้าง ๆ คือ การทำให้ดีขึ้น การที่จะทำให้เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยมีสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ดีขึ้นกว่าเดิมนั้นเป็นเรื่องที่ควรพิจารณาให้รอบด้าน

แนวคิดในการพัฒนาคือ “ให้เกษตรกรผู้มีรายได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มกระบวนการโดยให้เขามีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าอะไรคือปัญหาของเข้า และสาเหตุของปัญหาคืออะไร แล้วจึงกำหนดแนวทางแก้ไข และโครงสร้างเป็นผู้แก้ปัญหาเหล่านั้น กระบวนการพัฒนาแบบนี้เป็นแนวทางการพัฒนาจากเมืองล่างสู่เมืองบน (Bottom-up Approach) เป็นการพัฒนาที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรเป็นสำคัญ

4. วิธีการพัฒนาเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย

เพื่อให้เห็นรูปธรรมของการพัฒนาแบบล่างขึ้นบน (Bottom-up Approach) โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของเกษตรกร จำเป็นต้องแปลงแนวคิดให้มาเป็นแนวปฏิบัติ ซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องกับฝ่ายต่าง ๆ อย่างน้อย 3 ฝ่ายคือ เกษตรกรผู้มีรายได้น้อย เจ้าหน้าที่และระบบ

4.1 เกษตรกรผู้มีรายได้น้อย

ได้กล่าวในตอนแรกแล้วว่าเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยนั้น มีข้อจำกัดในการพัฒนาตนเองหลายด้าน ดังนั้นแนวทางที่นี่ที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาขึ้นได้ก็คือ การพัฒนาโดยผ่านกระบวนการกลุ่ม ซึ่งแบ่งได้ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการเตรียมกลุ่ม ขั้นตอนกลุ่มเรียนรู้ และขั้นตอนกลุ่มกิจกรรม ซึ่งขั้นตอนต่าง ๆ เหล่านี้เจ้าหน้าที่ที่เป็นผู้กระตุนให้เกษตรกรเรียนรู้และแก้ปัญหาของเข้าเอง

4.2 เจ้าหน้าที่

ในทันทีที่น้ำหมาดึงเกษตรต่ำบล ซึ่งเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเกษตรกรมากที่สุด การที่เกษตรต่ำบลจะทำงานพัฒนาตามแนวทางจากล่างขึ้นบนโดยอาศัยการมีส่วนของเกษตรกรได้นั้น จะต้องมีการปรับบทบาทและหน้าที่อย่างน้อย 3 บทบาท คือ

- 1) ผู้วิจัย ก่อนที่จะเริ่มงานพัฒนาเกษตรต่ำบลจะต้องเข้าไปศึกษาวิเคราะห์ชุมชนในพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ เพื่อค้นหาบุคคลเป้าหมาย ซึ่งได้แก่ เกษตรกรผู้มีรายได้น้อย จากนั้นกิจกรรมที่ปัญหาและศักยภาพของกลุ่มบุคคลเป้าหมาย
- 2) ผู้กระตุนกระบวนการกลุ่ม เมื่อได้บุคคลเป้าหมายและปัญหาของเกษตรกรแล้วก็นำมาจัดหมวดหมู่ของปัญหา และกระตุนให้คนที่มีปัญหาเดียวกันมาพูดคุยกัน เรียนรู้จากกัน และทางแก้ปัญหาร่วมกัน ตามขั้นตอนของกระบวนการกลุ่มดังกล่าวข้างต้น
- 3) ผู้ฝึกอบรม การพัฒนาโดยผ่านกระบวนการกลุ่ม เช่นนี้ จำเป็นต้องมีผู้นำกลุ่ม เกษตรต่ำบล ต้องเสริมสร้าง จัดความสามารถของผู้นำด้วยการจัดการฝึกอบรม นอกจากรู้การถ่ายทอดความรู้ด้านอื่น ๆ เกษตรต่ำบลก็ต้องทำหน้าที่ของผู้จัดการฝึกอบรมไปโดยปริยาย

4.3 ระบบ

ระบบในที่นี้หมายถึง โครงสร้างของหน่วยงานหรือองค์กรที่ทำหน้าที่พัฒนาเกษตรกร จำเป็นต้องมีการจัดปรับโครงสร้างของระบบงานให้สอดคล้อง หรืออีกอ่อนวยต่อการทำงานของเกษตรกรต่ำบลที่ทำงานพัฒนาในแนว Bottom-up มีชนน์จะก่อให้เกิดความสับสนต่อเกษตรกรอย่างมาก หากว่าหมู่บ้านนั้นมีงานพัฒนาทั้งแบบ Bottom-up และ Top-down อยู่ด้วยกัน โดยเกษตรรต่ำบลคนเดียวกัน และเกษตรกรเป้าหมายกลุ่มเดียวกัน ถ้าจัดปรับไม่ได้ก็จะกล้ายเป็นว่า “วันนี้ Bottom-up พรุ่งนี้ Top-down” และเกษตรกรจะสับสนเพียงใด และจะมีหัวศูนย์ต่อเกษตรรต่ำบลเช่นไร

5. การถ่ายทอดเทคโนโลยีในกระบวนการกรกลุ่ม

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า การพัฒนาเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย เน้นไปที่การเรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมกลุ่ม กลุ่มเรียนรู้ และกลุ่มกิจกรรม การให้ความรู้หรือการถ่ายทอดเทคโนโลยีในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการกรอย่างถูกต้องและเหมาะสมสมจังจะก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง

5.1 ขั้นเตรียมกลุ่ม เป็นขั้นตอนการปลูกจิตสำนึกของเกษตรกรให้ตระหนักรถึงปัญหาของตนเอง ดังนั้นความรู้ที่เจ้าหน้าที่จะนำไปใช้กรดตุนเกษตรกร ก็คือข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนและเกษตรกรเป้าหมายนั้นเอง

5.2 ขั้นกลุ่มเรียนรู้ เมื่อเกษตรกรเป้าหมายที่มีปัญหาเดียวกันรวมตัวกันเพื่อแก้ปัญหาของตนแล้ว ยังขาดความรู้ที่จะนำไปปฏิบัติ ในช่วงนี้ความรู้ที่จำเป็นคือ ความรู้ด้านเทคโนโลยี ขั้นตอนการผลิตต่างๆ จำเป็นต้องบอกเกษตรกรหั้งแบ่งบากและแบ่งลง เพื่อเปิดโอกาสให้เกษตรกรตัดสินใจด้วยตนเอง

5.3 ขั้นกลุ่มกิจกรรม เมื่อเริ่มดำเนินกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน เกษตรกรมักขาดความรู้เรื่องการจัดการหั้งในแบ่งการจัดการด้านเทคโนโลยีและการจัดการเรื่องกลุ่ม ดังนั้นเจ้าหน้าที่จะต้องเป็นพี่เลี้ยงและให้ความรู้ด้านการจัดการควบคู่กันไปด้วย

ในการปฏิบัติการถ่ายทอดความรู้เรื่องเทคโนโลยีและการจัดการอาจดำเนินไปพร้อมๆ กันได้เลย หรือสลับไปสลับมาหลายครั้งก็ได้ แต่จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้

6. กรณีกรกลุ่มผู้ปลูกสับปะรดบ้านเจริญชัย

6.1 สภาพทั่วไปของหมู่บ้านเจริญชัย

- ครัวเรือน	61 ครัวเรือน
- ประชากร	356 คน
- ชาย	180 คน
- หญิง	176 คน
- แบ่งตามสถานะภาพทางเศรษฐกิจ 3 ระดับ	
- ฐานะดี	22 ครัวเรือน
- ฐานะปานกลาง	19 ครัวเรือน
- ฐานะยากจน	20 ครัวเรือน

6.2 วิถีชีวิตของเกษตรกรบ้านเจริญชัย

- เกษตรกรบ้านเจริญชัย มีการประกอบอาชีพหลักได้แก่ การปลูกสับปะรดและการทำนา โดยเฉพาะการปลูกสับปะรดนับว่าเป็นพืชเศรษฐกิจอันดับ 1 ของหมู่บ้านเจริญชัย ส่วนการทำนาเกษตรกรบ้านเจริญชัยจะเป็นอาชีวะที่บ้านหน่องแท็ก กับภูมิที่น่อง เพราะพื้นที่ที่ทำนาบ้านเจริญชัยปลูกข้าวให้ผลผลิตต่ำมาก

- อาชีพรองของเกษตรกรบ้านเจริญชัย ได้แก่ การจับปลา เพราะหมู่บ้านเจริญชัยอยู่ติดกับหนองคอก โดยเฉพาะเกษตรกรผู้มีรายได้ส่วนใหญ่ได้จากการจับปลา ซึ่งการจับปลาสามารถจับได้ตลอดปี

6.3 ประวัติการนำสับปะรดเข้ามาในหมู่บ้านเจริญชัย

เดิมหมู่บ้านเจริญชัยเริ่มมีการปลูกข้าวไว้รักนเป็นส่วนมาก และผลผลิตข้าวไว้ครองหัวสูง ต่อมาปี 2510 เกษตรกรได้มีการทางปากมากขึ้นและได้เริ่มมีการปลูกมันสำปะหลัง ซึ่งในปีแรกๆ ผลผลิตครองหัวสูง จนกระทั่งปี 2515 ราคามันสำปะหลังตกต่ำมากและผลผลิตตกต่ำ ทำให้เกษตรกรเลิกปลูกหัวทั้งที่ดินให้ว่างเปล่า 3-5 ปี

จนกระทั่งในปี 2523 ทางนิคมสร้างตนเองอำเภอโพนพิสัยได้นำพันธุ์สับปะรดปัตตาเวียมาให้ชาวบ้านเจริญชัยยืมทำพันธุ์ และให้คืนพันธุ์โดยขยายสู่เกษตรกรรายอื่นในหมู่บ้านเจริญชัย ทำให้พื้นที่สับปะรดแพร่หลายอยู่ในเขตหมู่บ้านเจริญชัย และจากการเป็นหมู่บ้านทำการปรับปรุงดินเกิดขึ้นเรื่อยๆ จนสามารถทำนาปีและนาปรังได้ในบางส่วน

ปัจจุบันเกษตรกรบ้านเจริญชัยมีการปลูกสับปะรดเกือบทุกครอบครัว และสับปะรดเป็นพืชที่ทำรายได้หลักให้แก่เกษตรกรหมู่บ้านนี้

6.4 พื้นที่ปลูกสับปะรดในเขตหมู่บ้านเจริญชัย ประกอบด้วย

- พื้นที่ที่เกษตรกรรายในหมู่บ้านเจริญชัยปลูก 216 ไร่
- พื้นที่ที่เกษตรกรที่อยู่นอกหมู่บ้านเข้ามาปลูก 220 ไร่
- พื้นที่ปลูกสับปะรดรวมทั้งหมดในเขตหมู่บ้านเจริญชัย 436 ไร่
- พื้นที่ปลูกสับปะรดในหมู่บ้านเจริญชัย คิดเป็นร้อยละ 45.79 ของพื้นที่ปลูกพืชอื่นทั้งหมด (พื้นที่การเกษตรหมู่บ้านเจริญชัย 952 ไร่)

6.5 ครัวเรือนที่ปลูกสับปะรดในหมู่บ้านเจริญชัย โดยแบ่งตามระดับสถานภาพทางเศรษฐกิจดังนี้

ระดับฐานะคือ (BF) (16 ราย)	ระดับฐานะปานกลาง (MF) (13 ราย)	ระดับฐานะยากจน (SF) (13 ราย)
นายฉะล้วน ปาปache	24 ไร่	นางหนูคำ จำปาคุล 4 ไร่
นายอ่ำค่า สิงห์ศิริ	24 ไร่	นายเชย เคหะฐาน 2 ไร่
นายทน รัตนติลสวัสดิ์	20 ไร่	นายประเสริฐ เทพนา 1 ไร่
นายพูน กองแก้ว	15 ไร่	นายเดา ผ้าสุราษฎร์ 1 ไร่
นายเป็ง แก้ววิเศษ	14 ไร่	นายพัฒน์ ชนะลิงห์ 1 ไร่
นายกรวิ ผลเศษ	8 ไร่	นายรัตน์ ศิริธร (นางมุย สารีราษ)
นายบุญจันทร์ แก้ววิเศษ	8 ไร่	นายเที่ยม สาริกุล 1 ไร่
นายมั่น แก้ววิเศษ	8 ไร่	นายวงศ์ คำเหลือง 1 ไร่
นายดง บ่อทอง	7 ไร่	นายคำ พาชัย 1 ไร่
นายดอน สารีราษ	5 ไร่	นายพร้อม ผลบุญ 1 ไร่
นายคำเมือง อุทุมมา	4 ไร่	นายไก่ รัตนบูรณ์ 1 ไร่
นายสี tha กลุสสอน	4 ไร่	นายวงศ์ ศรีจันทร์ 1 ไร่
นายชาญ วงศ์ภูดอน	4 ไร่	นายสมยศ สิงห์ศิริ 1/2 ไร่
นายเครียม ศิริวิชา	4 ไร่	
นายไห อุทุมมา	4 ไร่	
นายอ่ำค่า ขัสนัล	3 ไร่	

6.6 การถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตสับปะรดผ่านกระบวนการกรอกอุ่น

เดิมที่ผู้ปลูกสับปะรดในหมู่บ้านเจริญชัยส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรผู้มีฐานะดีและปานกลาง เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยแทบทั้งหมดไม่มีโอกาสทำกิจกรรมนี้เลย หลังจากเจ้าหน้าที่วิเคราะห์ศักยภาพของกิจกรรมแล้ว เห็นว่ามีความเป็นไปได้มาก จึงเริ่มนัดการส่งเสริมการปลูกสับปะรดโดยอาศัยกระบวนการกรอกอุ่น ซึ่งมีรายละเอียดขั้นตอนด้านในนี้ดังต่อไปนี้

1) กระบวนการเตรียมกลุ่ม

- 1.1) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนมาวิเคราะห์และวางแผนการปฏิบัติงาน
- 1.2) ปลูกจิตสำนึกเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย 16 ครัวเรือนให้รู้ถึงปัญหาและความต้องการของตัวเอง (ปัจจุบันนี้ SF 20 ครัวเรือน เพราะเพิ่มเติม 4 ครัวเรือน)
- 1.3) สรุปความต้องการของเกษตรกร ซึ่งได้แก่ ความต้องการการปลูกสับปะรด 9 คน นาปรัง 11 คน และเลี้ยงหมู 1 คน
- 1.4) บรรจุต้นให้เกษตรกรผู้มีรายได้น้อย 9 คนพูดคุยเรื่องที่ดินปลูกสับปะรด เพราะส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินปลูก และบรรจุต้นให้เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยช่วยกันหาที่ดินเพื่อปลูกสับปะรด

1.5) เกษตรกรผู้มีรายได้น้อย 9 คน หากดินปลูกได้ โดยบางคนเช่า บางคนอาศัยญาติ บางคนอาศัยที่ดินพ่อ-แม่ แต่ยังขาดเงินทุน เจ้าหน้าที่จึงของด้วยก่อน

1.6) พาเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย 9 คน ไปพัฒนาระรยาภัยกับสถานการณ์การปลูกสับปะรด ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตรและกรมวิชาการเกษตร ได้จัดให้มีการบรรยายขั้นที่บ้าน หนองคอก ตำบลโพนแพง เนื่องในงานวันสับปะรดฉั่วหวาน (เป็นจุดเริ่มต้นเข้าสู่กลุ่มศึกษาเรียนรู้)

2) กระบวนการกลุ่มเรียนรู้

2.1) กลับมาพูดเรื่องเงินทุนปลูกสับปะรด (นำอภิปราย) เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยมีปัญหาขาดเงินลงทุน เพราะถูกยืมในหมู่บ้านอัตราดอกเบี้ยสูง และต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน จึงสามารถถึงแหล่งเงินทุนภายใต้กฎหมาย ไม่สามารถเข้าถึงเช่นกัน เพราะไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน และไม่กล้าเลี่ยง

2.2) พาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่มีประสบการณ์ในเรื่องการปลูกสับปะรด (คุณชาธิ บุญเข้า เกษตรต้นแบบโพนแพง) ไปแล่ประชุมการณ์การปลูกสับปะรดโดยให้วิธีการเรื่องการปลูกสับปะรด และคิดรายได้ให้เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยดู ทำให้เกษตรกรผู้มีรายได้น้อย ซึ่งไม่กล้าเลี่ยงถ้ามี รถส.ให้ยืม ตัดสินใจเลี่ยงเรื่องเงินทุน 6 คน เพราะเห็นว่ามีรายได้ดี

2.3) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจัดทำโครงการและแผนการผลิตส่องอาเภอโพนพิสัย เพื่อส่งโครงการสรุประดับเมืองบันต่อไป

2.4) ทางเมืองบันน่อนมีติโครงการโดยให้ผ่านแหล่งเงินทุน รถส. จึงได้แจ้งแก่เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยทั้ง 6 คน

2.5) กระตุนเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย 6 คน เตรียมหลักฐานการถูกยืมเงินทุน แต่มีปัญหาเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยไม่สามารถเตรียมหลักฐานได้ 2 คน เหลือ 4 คน ซึ่งเปิดต่อรถส. และ รถส. ไม่ยอมอนุมัติเพราะผิดหลักเกณฑ์

2.6) แจ้งทางเมืองบันน่อนทราบถึงปัญหา กรณีที่ไม่สามารถผ่าน รถส. ได้ เมืองบันตกลงอนุมัติโครงการโดยให้เกษตรกรผู้มีรายได้น้อย 4 ราย ไปทำสัญญาที่สำนักงานเกษตรอาเภอโพนพิสัย

2.7) กระตุนให้เกษตรกรผู้มีรายได้น้อย 4 ราย ไปติดต่อทำสัญญาถูกยืมและเตรียมหลักฐาน ไปติดต่อที่สำนักงานเกษตรอาเภอโพนพิสัย และทำสัญญาที่สำนักงานเกษตรอาเภอโพนพิสัย

2.8) กระตุนให้ตั้งกฎระเบียบกลุ่มร่วมกัน และตั้งหัวหน้ากลุ่ม ข้อตกลงของกลุ่ม ซึ่งตกลงก่อนรับเงินสินเชื่อดือ ขอรับเงินเป็นวง ได้แก่ ค่าไฟ ค่าพันธุ์ ค่าปุ๋ย และสารเคมี รวม 3 งวด (เป็นการเริ่มต้นเข้ากิจกรรม)

3) กระบวนการกลุ่มกิจกรรม

3.1) เกษตรกรผู้มีรายได้น้อย 4 ราย ได้ตกลงไปติดต่อรถส. บ.บึงจาน ต.โพนแพง และกลับมาติดต่อพันธุ์ที่รีสารกุล เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำดูของหน่อที่สมบูรณ์และเหมาะสม

- 3.2) เจ้าหน้าที่ให้ความรู้เรื่องการทำสัญญาเช่าที่ดิน โดยผู้เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยเขียน สัญญาเช่าที่ดินปลูกสับปะรดเพื่อทำหลักรฐานเช่ากับเจ้าของที่ดิน
- 3.3) เกษตรกรผู้มีรายได้น้อย 4 ราย เริ่มไก่ที่ดินโดยเจ้าหน้าที่ได้แนะนำเรื่องการเตรียมดิน และจ่ายเงินค่าได้เป็นงวดที่ 1
- 3.4) เกษตรกรผู้มีรายได้น้อย 4 ราย ไปรับพันธุ์สับปะรดที่รร.สารกุล และเจ้าหน้าที่ได้ให้ วิชาการเรื่องชุมชนอสังหารด้วยสารเคมี เพื่อป้องกันกำจัดเชื้อรา และให้เกษตรกรผู้ มีรายได้น้อยซับหน่อสับปะรดด้วยสารเคมี
- 3.5) เจ้าหน้าที่แนะนำวิธีปลูก และติดตามดูการปลูกของเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย 4 ราย (จ่ายค่าพันธุ์ให้งวดที่ 2)
- 3.6) เจ้าหน้าที่ให้วิชาการเรื่องการคุ้มครองและการใช้ปุ๋ยเคมีในสับปะรด
- 3.7) เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยติดต่อปุ๋ยเคมี และยาคุ้มครอง โดยเจ้าหน้าที่ให้ข่าวสารว่า ชากส. มีปุ๋ยและยาคุ้มครองราคายุก เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยเหมารถไปซื้อปุ๋ยที่ ชากส. โนนพิสัย ซึ่งเจ้าหน้าที่จ่ายเงินค่าปุ๋ย และยาคุ้มครองเป็นงวดที่ 3
- 3.8) ติดตามดูการคุ้มครอง หลังจากนั้นติดตามดูการใส่ปุ๋ย
- 3.9) เจ้าหน้าที่ติดตามดูการเจริญเติบโตทุกราย หลังจากนั้นมีอสังหารดลำต้นได้ขนาด ตามที่ต้องการจึงให้วิชาการเรื่องการใช้สารเร่ง และกระตุนให้กลุ่มทางสารเร่ง
- 3.10) สาธิตการใช้สารเร่ง และให้เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยร่วมเล่าประสบการณ์ด้วย หลังจาก นั้นเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยใช้สารเร่งในไรสับปะรด
- 3.11) สับปะรดเริ่มออกดอกและติดผลอ่อน เจ้าหน้าที่ให้วิชาการและสาธิตการควนจุก เพื่อ ให้สับปะรดได้ผลโตและมีจุกเล็ก ซึ่งเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยปฏิบัติตาม (จุกภาษาชาว บ้าน ภาษาทางราชการคือตะเกียง)
- 3.12) เมื่อสับปะรดมีผลโตขึ้น เจ้าหน้าที่ให้วิชาการเรื่องการคุ้มครองสับปะรดด้วยฟางและห้ม ด้วยใบ เพื่อป้องกันแสงแดดเผา ทำให้สับปะรดแก่น
- 3.13) เมื่อสับปะรดใกล้สุกให้วิชาการเรื่องการคัดเกรดสับปะรด โดยให้ผู้เก็บผลสับปะรด เพื่อฟังเสียง เพราะเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย ไม่มีประสบการณ์เรื่องการเก็บผลสุก
- 3.14) ก่อนสับปะรดสุกให้วิชาการเรื่องการจัดการตลาด เพราะเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย มีรี สับปะรดรายละ 1 ไร่ ไม่สามารถขายแข่งกับไร่เกษตรกรขนาดใหญ่และขายได้โดยไม่ ต้องแข่งกันลดราคา
- 3.15) เมื่อตัดสับปะรดขาย เจ้าหน้าที่ให้วิชาการตัดแต่งลำต้นเดิมเพื่อให้สับปะรดตันเดิมแตก หน่อขึ้นมาอีก

หมายเหตุ เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยอีก 5 ราย ได้ตัดสินใจกู้ยืมภัยหลัง ซึ่งวิชาการและ การ จัดการทำเหมือนกับเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย 4 รายแรก

การดูแลรักษาภารกิจก่อสร้างเป็นภารกิจกรรม

- 1) จะต้องมีการวางแผนการกราฟตุนวิชาการตามระยะเวลาการผลิต
- 2) จะต้องรู้สถานการณ์กลุ่มตลาดเวลาว่ามีความเคลื่อนไหวอย่างไร การที่จะทำให้รู้สถานการณ์ตลอดเวลา เจ้าหน้าที่ต้องติดตามอย่างใกล้ชิด
- 3) เจ้าหน้าที่จะต้องค้นคว้าวิชาการตลอดเวลา ถ้าหากว่าวิชาการที่ค้นคว้าไม่พอ ควรหาผู้ประสบผลสำเร็จเล่าประสบการณ์เพิ่มเติม เพื่อให้กลุ่มมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น รวมถึงการสร้างศรัทธาของเจ้าหน้าที่ด้วย
- 4) เจ้าหน้าที่จะต้องมีข้อมูลในกรณีเกิดความขัดแย้งในกลุ่ม เพื่อเชื่อมประสานให้สมาชิกเข้าใจซึ้งกันและกันได้ในเวลาอันรวดเร็ว
- 5) เจ้าหน้าที่จะต้องรู้ข่าวสารจากภายนอกที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มกิจกรรม เช่น ราคาวัสดุการเกษตร สถานที่จ่าหน่ายั่งสุดการเกษตร หรือราคาของผลผลิต รวมถึงตลาดขายผลผลิต เพื่อประสานได้ทันกำหนดเวลาถ้ากลุ่มมีความต้องการ

การถ่ายทอดเทคโนโลยีขั้นตอนต่อไป

- 1) วิชาการที่ถ่ายทอดต่อกลุ่มเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยในเรื่องกลุ่มสับปะรดน้ำเกี๊อบเสริจสันทุกขั้นตอน แต่วิชาการที่จะใช้ให้เป็นขั้นตอนต่อไปนี้มีดังนี้
 - 2) หลังการตัดแต่งต้นเดิมที่เก็บผลแล้ว จะต้องแนะนำให้สมาชิกกลุ่มรู้จักไว้ หน่อสับปะรด หน่อสับปะรดที่ออกมาระยะแรกจะอยู่สูง จะแนะนำให้เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยหักขาหรือทำพันธุ์ ถ้าหากต้องการขยายพื้นที่ปลูกเพิ่มเติม และหน่อสับปะรดชุดหลังจะอยู่ติดกับพื้นดินเรียกว่า หน่อติน จะแนะนำให้รักษาไว้เพื่อเก็บผลผลิตที่ 2 ต่อไป

6.7 ผลการดำเนินงาน

ขณะนี้สับปะรดของกลุ่มเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย รุ่นแรก 4 ราย กำลังอยู่ระหว่างเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งพอกจะสรุปได้ดังนี้

- 1) นายจิตร คำเหลือง เก็บเกี่ยวผลผลิตไปแล้ว $\frac{1}{4}$ ไร่ ได้เงินหักลด 5,145 บาท คาดว่าถ้าเก็บผลผลิตทั้งหมดจะมีรายได้ประมาณ 20,000 บาท (ยังไม่หักต้นทุน 6,000 บาท)
- 2) นายสมร โยธิกุล เก็บเกี่ยวผลผลิตไปแล้ว $\frac{1}{4}$ ไร่ ได้เงินหักลด 4,371 บาท คาดว่าถ้าเก็บเกี่ยวผลผลิตทั้งหมดจะมีรายได้ประมาณ 15,000 บาท (ยังไม่หักต้นทุน 6,000 บาท)
- 3) นายยา สิงห์ทิศ เก็บผลผลิตไปแล้ว $\frac{1}{4}$ ไร่ ได้เงินหักลด 5,500 บาท คาดว่าถ้าเก็บผลผลิตทั้งหมดจะมีรายได้ประมาณ 18,000 บาท (ยังไม่หักต้นทุน 6,000 บาท)
- 4) นายบุญ สะอาดนาดี ปัจจุบันเก็บได้ 8,000 บาท คาดว่าจะได้ผลผลิตคิดเป็นรายได้ประมาณ 18,000 บาท (ยังไม่หักต้นทุน 6,000 บาท)

หมายเหตุ สมาชิกกลุ่มอีก 5 ราย จะเริ่มใช้สารเร่งให้ออกดอกในต้นเดือนมีนาคม 2532 และจะเก็บผลผลิตได้เดือนกรกฎาคม 2532

6.8 ปัญหาอุปสรรคที่พบ

1) ด้านการผลิต

- ต้นทุนการผลิตสูง เช่น ค่าวัสดุการเกษตร (ปุ๋ย สารเคมี) พันธุ์ ค่าเตรียมดิน ราคาแพง
- โรคระบาดในบางปีค่อนข้างรุนแรงขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ เช่น โรคแแกนดำและโรคบ้ำจุก ทำให้ผลผลิตบางปีตกต่ำมาก

2) ด้านการตลาด

- เนื่องจากหมูบ้านเจริญชัย อยู่ห่างจากถนนลาดยางประมาณ 500 เมตร ทำให้พ่อค้าที่มารับซื้อน้อยกว่าบริเวณติดถนนลาดยาง
- ไร่สับปะรดที่มีขนาดเล็ก จะมีปัญหาร่องตลาดมากกว่าไร่ขนาดใหญ่ เพราะพ่อค้าจะเข้าไปที่มีขนาดใหญ่ทำให้ไม่เสียเวลา
- เกษตรกรขาดการจัดการทางด้านการตลาด ซึ่งทุกวันนี้หมูบ้านเจริญชัยกำลังเริ่มมีการตั้งจุดขาย เพื่อแก้ปัญหาร่องไร่ขนาดเล็กขายไม่ได้หรือถูกขายได้ต้องลดราคา
- เกษตรกรผลิตสับปะรดออกสู่ตลาดในฤดูกาลเดียวกันทำให้ราค่าต่ำ หมูบ้านเจริญชัยกำลังมีการแก้ปัญหาโดยใช้การค่านวนผลผลิตและใช้สารเร่งบังคับ

3) ด้านการปรับรูป

- เกษตรกรส่วนน้อยที่มีการปรับรูปโดยวิธีกวน และกวนเพื่อไว้สำหรับรับประทานเท่านั้น
- เกษตรกรไม่นิยมการปรับรูป ส่วนใหญ่จะขายผลสับปะรดขนาดเล็ก หรือสับปะรดที่ฉีกเกินไปให้กับแม่ค้าที่มารับซื้อไปกวน ซึ่งอยู่ที่เขตหมูบ้านอื่น ๆ
- เกษตรกรไม่รู้จักการปรับรูปโดยวิธีอื่น นอกจากการกวน

7. การวิเคราะห์กิจกรรมการปลูกสับปะรดกับระบบการทำฟาร์ม

การจะนำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งไปส่งเสริมให้เกษตรกรจะต้องคำนึงถึงระบบการทำฟาร์มของเกษตรกรนั้นทั้งครัวเรือนว่ามีผลกระทบต่อกิจกรรมอื่นได้บ้าง และกิจกรรมที่นำไปส่งเสริมนั้นจะเหมาะสมกับเกษตรกรมากน้อยเพียงไร พิจารณาได้จากคุณสมบัติของระบบ (Systems properties) ในที่นี้พิจารณาคุณสมบัติของระบบทั้งในแง่ส่วนบุคคลและเป็นกลุ่ม

7.1 ผลผลิตและรายได้

- ผลผลิตสูง เนลี่ย 7,000 กิโลกรัม (7 ตัน)
- รายได้สูง เพราะขายได้ราคาขั้นต่ำกิโลกรัมละ 1.50 บาท และราคาสูงสุด 2.50 บาท (รายได้เฉลี่ย 15,000–20,000 บาทต่อไร่)

7.2 เสถียรภาพ

เคยมีปัญหาเต่ากลุ่มสามารถใช้กิติกาที่ร่วมจัดตั้งขึ้นมาแก้ปัญหาได้ ตัวอย่างเช่น สมาคมรายหนึ่งมีปัญหาการหย่าร้างในครอบครัวต้องการขายสวนสับปะรดแต่กลุ่มปรึกษาภักนช่วยออกเงินกันซื้อไว้เพื่อไม่ให้ผลประโยชน์ตกแก่นายทุน หรืออีกตัวอย่างถ้าสมาชิกแรงงานไม่พอ ในเรื่องปลูก ใส่ปุ๋ย หรือการหยุดสารเร่ง สมาชิกที่ร่วมจะไปช่วยกัน เพื่อให้ปฏิบัติตามขั้นตอนตามหลักวิชาการ เป็นต้น ยังมีอีกหลาย

กรณีที่กลุ่มสามารถซ้ายกันแก้ไขปัญหาได้ จึงคิดว่ากลุ่มสับปardoเป็นกลุ่มที่มีเสถียรภาพที่ดี

7.3 ความยั่งยืน

กลุ่มผู้ปลูกสับปardo มีโครงสร้างที่ดี ได้แก่

- 1) วัตถุประสงค์ จัดทำเพื่อแก้ปัญหาให้พอมีอยู่มีกินในระยะแรก
- 2) คณะกรรมการ พวากษาตั้งกันเองและไม่มากเกินไป รับบทบาทหน้าที่และมีความรับผิดชอบ
- 3) กติกา ตั้งกันเอง ใช้บังคับกันเอง (เจ้าหน้าที่สามารถใช้กติกาของพวากษากำชับได้ ถ้าหากว่าไม่เป็นไปตามขั้นตอน)
- 4) สมาชิก พิจารณา กันเองว่าจะรับหรือไม่รับได้ หรือไม่โดยใช้มติกลุ่มพิจารณา

ตามความรู้สึกเจ้าหน้าที่เป็นกลุ่มที่ดีมากคิดว่าจะยั่งยืน อนาคตคงไม่ใช้วัตถุประสงค์เพียง 1 อาจเพิ่ม 2 หรือ 3 เพื่อขยายเป็นธุรกิจได้

7.4 ความสมอภาร

โอกาสที่เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยจะได้รับประโยชน์จากกิจกรรมนี้

สับปardo เป็นพืชที่ใช้ต้นทุนสูงถึง 5,000–6,000 บาท/ไร่ แต่ถึงแม้ว่าจะใช้ต้นทุนสูง เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยก็สามารถทำได้ถ้าหากว่าพวากษา มีความต้องการและสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ ในกรณีที่เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยไม่มีที่ดินปลูก ถ้าเขามีเงินลงทุนปลูก พวากษาจะสามารถเช่าที่ดินปลูกได้เพียงครึ่ง 100 บาท/ปี เท่านั้น จึงคิดว่าสับปardo เป็นพืชอีกชนิดหนึ่งที่จะสามารถยกฐานะเกษตรกรได้ในเวลาอันรวดเร็ว

ปัจจุบัน กลุ่มผู้ปลูกสับปardo มีกองทุนกลุ่มทั้งหมด 4,649 บาท ซึ่งได้จากการแปลงส่งเสริมการปลูกสับปardo 3,909 บาท ร่วงวัลจากการประมวลผลสับปardo งานวันละ ชาติอันดับ 2, 3 นำเข้ากลุ่ม 500 บาท และได้จากการออมของสมาชิก 240 บาท ในอนาคตกลุ่มนี้จะปล่อยสินเชื่อให้กับสมาชิกที่มีรายได้น้อย หุ้ยมลงทุนปลูกสับปardo ได้

8. สรุป

การพัฒนาเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยโดยอาศัยกระบวนการกรอกลุ่มเป็นแกนกลางสำหรับดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือถ่ายทอดความรู้ต่อเกษตรกรให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตั้งแต่เริ่มกระบวนการพัฒนาเป็นแนวทางพัฒนาแบบ Bottom-up Approach ซึ่งนับไปสู่กระบวนการพัฒนาอย่างกว้าง อันจะส่งผลให้เกษตรกรพึ่งตนเองได้ในที่สุด ดังตัวอย่างการถ่ายทอดเทคโนโลยีผ่านกระบวนการกรอกลุ่มผู้ปลูกสับปardo มีขั้นตอนดำเนินงานอีกครั้ง ดังต่อไปนี้

- 1) ทابุคคลเป้าหมาย (SF) ตามหลักศึกษาวิเคราะห์ชุมชน (Rural System Analysis, RSA)
- 2) วิเคราะห์สภาพปัญหา ตามหลัก RSA
- 3) จัดหมวดหมู่ของปัญหา และความต้องการ (ปัญหาขาดข้าวทั้งหมด)
 - ความต้องการ แยกได้ดังนี้
 - ต้องการปลูกสับปardo 9 คน

- ต้องการทำปั้รัง 11 คน
- ต้องการเดี้ยงหมู 1 คน

หมายเหตุ บางคนมีความต้องการ 2 อายุ

4) สาเหตุที่เลือกกิจกรรมลับบะรด เพราะเจ้าหน้าที่ได้นำความต้องการของเกษตรกรเป้าหมายมาวิเคราะห์ความเป็นไปได้แล้วเห็นว่า สับปะรดเป็นพืชที่ทำรายได้ดีกว่าการทำปั้รัง เพราะผลผลิตสูง ประกอบกับราคาดี มีตลาดที่แน่นอน จึงได้กระตุ้นให้บุคคลเป้าหมายที่ต้องการปลูกสับปะรดร่วมปรึกษา กันเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของพวากษา ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของกลุ่มศึกษาเรียนรู้ (แต่กลุ่มนี้ปั้รังในปีแรกมีกิจกรรมเช่นกัน แต่ได้ผลผลิตที่ต่ำมาก กลุ่มทำนาปั้รังจึงตัดสินใจเลิกไป)

5) การถ่ายทอดเทคโนโลยีและลักษณะ เป็นไปตามแผนการผลิตที่วางไว้

- ขั้นเตรียมกลุ่ม เจ้าหน้าที่จะมุ่งไปในส่วน ปลูกจิตสำนึกให้เกษตรกรเป้าหมายรู้ปัญหาความต้องการและอย่างเข้าร่วมปรึกษากับคนอื่นในเรื่องที่ตนเองต้องการ

- ขั้นศึกษาเรียนรู้ เจ้าหน้าที่จะเชิญวิทยากรมาให้ความรู้การปลูกสับปะรด โดยบรรยายตั้งแต่การปลูกไปจนถึงการเก็บเกี่ยว ทุกขั้นตอน

- ขั้นกิจกรรม เจ้าหน้าที่จะวางแผนการผลิต โดยกระตุ้นให้กลุ่มวางแผนกิจกรรมของกลุ่ม หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่จะปรับแผนเข้าหากัน เพื่อให้กระตุ้นกลุ่มในการปรึกษากันในเรื่องกิจกรรม แต่ละขั้นตอน (ในขั้นตอนกิจกรรมนี้เจ้าหน้าที่จะให้วิชาการแต่ละขั้นตอนอีกด้วยทั้งนั้น)

6) + 7) ทางด้านเทคโนโลยีและการจัดการ เป็นสิ่งที่ควบคู่กันไป ถ้าหากว่ามีแต่เทคโนโลยีกลุ่มไม่มีการจัดการที่ดีจะทำให้ยุ่งยาก ซึ่งในการถ่ายทอดเทคโนโลยีและครรั้งเจ้าหน้าที่จะกระตุ้น หลังจากบรรยายเสร็จว่า จะทำกันอย่างไร วันไหน จะออกแบบเป็นมติกลุ่ม ซึ่งสมาชิกก็จะพากันปฏิบัติตามมตินั้น เจ้าหน้าที่ให้ความรู้เรื่องการใส่ปุ๋ยสับปะรด (5 คนแรก) แต่ไม่รู้ว่าจะติดต่อปุ๋ยที่ไหน เจ้าหน้าที่จะใช้คำพูดว่า ได้ช่าวว่า ชกส. มีปุ๋ยราคาถูก ลองไปติดต่อดู (การให้ข่าวสาร) กลุ่มจะตั้งตัวแทนไปติดต่อหลังจากนั้นคนที่ไปติดต่อจะแจ้งราคา และร่วมกันกำหนดวันไปซื้อปุ๋ย ซึ่งพวากษาจะแบ่งหน้าที่กันเองว่าใครจะไปติดต่อเท่านั้น รถ และจะออกเงินค่ารถกันอย่างไร เป็นต้น